

Bruxelles, 11. srpnja 2023.
(OR. en)

11135/1/23
REV 1

ECOFIN 661
UEM 195
SOC 487
EMPL 338
COMPET 682
ENV 761
EDUC 274
RECH 306
ENER 397
JAI 907
GENDER 138
ANTIDISCRIM 132
JEUN 176
SAN 413

NAPOMENA

Od:	Glavno tajništvo Vijeća
Za:	Odbor stalnih predstavnika / Vijeće
Br. preth. dok.:	11135/23
Br. dok. Kom.:	COM(2023) 606 final
Predmet:	PREPORUKA VIJEĆA o Nacionalnom programu reformi Estonije za 2023. i davanje mišljenja Vijeća o Programu stabilnosti Estonije za 2023.

Za delegacije se u prilogu nalazi navedeni nacrt preporuke Vijeća, o kojem su raspravljali Vijeće i Europsko vijeće na temelju prijedloga Komisije COM(2023) 606 final.

PREPORUKA VIJEĆA

od ...

o Nacionalnom programu reformi Estonije za 2023. i davanje mišljenja Vijeća o Programu stabilnosti Estonije za 2023.

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 121. stavak 2. i članak 148. stavak 4.,

uzimajući u obzir Uredbu Vijeća (EZ) br. 1466/97 od 7. srpnja 1997. o jačanju nadzora stanja proračuna i nadzora i koordinacije ekonomskih politika¹, a posebno njezin članak 5. stavak 2.,

uzimajući u obzir Uredbu (EU) br. 1176/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. studenoga 2011. o sprečavanju i ispravljanju makroekonomskih neravnoteža², a posebno njezin članak 6. stavak 1.,

uzimajući u obzir preporuku Europske komisije,

uzimajući u obzir rezolucije Europskog parlamenta,

uzimajući u obzir zaključke Europskog vijeća,

---

¹ SL L 209, 2.8.1997., str. 1.

² SL L 306, 23.11.2011., str. 25.

uzimajući u obzir mišljenje Odbora za zapošljavanje,

uzimajući u obzir mišljenje Gospodarskog i financijskog odbora,

uzimajući u obzir mišljenje Odbora za socijalnu zaštitu,

uzimajući u obzir mišljenje Odbora za ekonomsku politiku,

budući da:

- (1) Uredba (EU) 2021/241 Europskog parlamenta i Vijeća³ kojom je uspostavljen Mehanizam za oporavak i otpornost („Mehanizam”) stupila je na snagu 19. veljače 2021. Mehanizmom se pruža financijska potpora državama članicama za provedbu reformi i ulaganja i generira fiskalni impuls koji će se financirati sredstvima Unije. U skladu s prioritetima europskog semestra Mehanizmom se doprinosi gospodarskom i uključivom oporavku i provedbi održivih reformi i ulaganja kojima se potiče rast, posebno reformi i ulaganja u cilju promicanja zelene i digitalne tranzicije i jačanja otpornosti gospodarstava država članica. Njime se pomaže i jačanju javnih financija te poticanju rasta i otvaranja radnih mjesta u srednjoročnom i dugoročnom razdoblju, poboljšanju teritorijalne kohezije unutar Unije i podupiranju kontinuirane provedbe europskog stupa socijalnih prava. Maksimalni financijski doprinos po državi članici u okviru Mehanizma ažuriran je 30. lipnja 2022., u skladu s člankom 11. stavkom 2. Uredbe (EU) 2021/241.

---

³ Uredba (EU) 2021/241 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. veljače 2021. o uspostavi Mehanizma za oporavak i otpornost (SL L 57, 18.2.2021., str. 17.).

- (2) Komisija je 22. studenoga 2022. donijela Godišnji pregled održivog rasta za 2023., čime je označen početak europskog semestra 2023. za koordinaciju ekonomskih politika. Europsko vijeće potvrdilo je 23. ožujka 2023. prioritete Godišnjeg pregleda održivog rasta za 2023., koji se temelje na četirima dimenzijama konkurentne održivosti. Komisija je 22. studenoga 2022. na temelju Uredbe (EU) br. 1176/2011 donijela i Izvješće o mehanizmu upozoravanja za 2023., u kojem je utvrđeno da je Estonija jedna od država članica koja je možda pogođena neravnotežama ili za koju postoji rizik da bude pogođena neravnotežama i za koju je potrebno detaljno preispitivanje. Komisija je istog dana donijela i mišljenje o nacrtu proračunskog plana Estonije za 2023. Komisija je donijela i Preporuku za preporuku Vijeća o ekonomskoj politici europodručja te Prijedlog zajedničkog izvješća o zapošljavanju za 2023., u kojem se analizira provedba smjernica za zapošljavanje i načelâ europskog stupa socijalnih prava. Vijeće je 16. svibnja 2023. donijelo Preporuku o ekonomskoj politici europodručja⁴ („Preporuka o europodručju za 2023.”), a 13. ožujka 2023. Zajedničko izvješće o zapošljavanju.
- (3) Iako gospodarstva Unije pokazuju iznimnu otpornost, geopolitički kontekst i dalje ima negativan utjecaj. Čvrsto stojeći uz Ukrajinu, Unija je svoj program gospodarske i socijalne politike usmjerila na smanjivanje negativnih posljedica energetske šokove na ranjiva kućanstva i poduzeća u kratkoročnom razdoblju te na nastavak rada na zelenoj i digitalnoj tranziciji, potpori održivom i uključivom rastu, očuvanju makroekonomske stabilnosti i povećanju otpornosti u srednjoročnom razdoblju. U velikoj je mjeri usmjerena i na povećanje konkurentnosti i produktivnosti Unije.

---

⁴ Preporuka Vijeća od 16. svibnja 2023. o ekonomskoj politici europodručja (SL C 180, 23.5.2023., str. 1).

- (4) Komisija je 1. veljače 2023. objavila komunikaciju naslovljenu „Industrijski plan u okviru zelenog plana za doba nulte neto stope emisija” („Industrijski plan u okviru zelenog plana”). Cilj Industrijskog plana u okviru zelenog plana povećanje je konkurentnosti industrije Unije s nultom neto stopom emisija i podupiranje brzog prelaska na klimatsku neutralnost. Njime se dopunjuju postojeći napori u okviru europskog zelenog plana i plana REPowerEU. Njegov je cilj također omogućiti poticajnije okruženje za povećanje Unijinih proizvodnih kapaciteta za tehnologije i proizvode s nultom neto stopom emisija koji su potrebni za ostvarenje Unijinih ambicioznih klimatskih ciljeva te osigurati pristup relevantnim kritičnim sirovinama, među ostalim diversifikacijom nabave, primjerenim iskorištavanjem geoloških resursa u državama članicama i maksimalnim povećanjem recikliranja sirovina. Industrijski plan u okviru zelenog plana temelji se na četiri stupa: predvidljivom i pojednostavnjenom regulatornom okruženju, bržem pristupu financijskim sredstvima, unapređenju vještina i otvorenoj trgovini za otporne lance opskrbe. U cilju rada na regulatornom okviru za poticanje rasta Komisija je 16. ožujka 2023. objavila i dodatnu komunikaciju naslovljenu „Dugoročna konkurentnost EU-a: perspektiva nakon 2030.”, koja se temelji na devet pokretača konkurentnosti koji se međusobno dopunjuju. U njoj se utvrđuju prioriteti politike koji se odnose na aktivno osiguravanje strukturnih poboljšanja, dobro usmjerena ulaganja i regulatorne mjere za dugoročnu konkurentnost Unije i njezinih država članica. Preporuke navedene u nastavku doprinose ostvarenju tih prioriteta.
- (5) Europski semestar za koordinaciju ekonomskih politika nastavlja se u 2023. razvijati u skladu s provedbom Mehanizma. Potpuna provedba planova za oporavak i otpornost i dalje je ključna za ostvarenje prioriteta politika u okviru europskog semestra jer se planovi odnose na sve relevantne preporuke ili na znatan dio relevantnih preporuka za pojedinu zemlju izdanih posljednjih godina. Preporuke za pojedinu zemlju iz 2019., 2020. i 2022. i dalje su jednako relevantne za planove za oporavak i otpornost koji su revidirani, ažurirani ili izmijenjeni u skladu s člancima 14., 18. i 21. Uredbe (EU) 2021/241.

- (6) Uredba (EU) 2023/435 Europskog parlamenta i Vijeća⁵ („Uredba o planu REPowerEU”) donesena je 27. veljače 2023. u cilju postupnog ukidanja ovisnosti Unije o uvozu fosilnih goriva iz Rusije. To će doprinijeti energetskej sigurnosti i diversifikaciji opskrbe energijom u Uniji, dok će se istodobno povećavati uvođenje energije iz obnovljivih izvora, kapaciteti za skladištenje energije i energetska učinkovitost. Uredbom o planu REPowerEU državama članicama omogućuje se da u svoje nacionalne planove za oporavak i otpornost dodaju novo poglavlje o planu REPowerEU kako bi financirale ključne reforme i ulaganja kojima će se doprinijeti ostvarenju ciljeva plana REPowerEU. Tim reformama i ulaganjima doprinijet će se i povećanju konkurentnosti industrije Unije s nultom neto stopom emisija, kako je navedeno u Industrijskom planu u okviru zelenog plana, i provedbi preporuka za pojedinu zemlju koje se odnose na energetiku i upućene su državama članicama 2022. i, ako je primjenjivo, 2023. Uredbom o planu REPowerEU uvodi se nova kategorija bespovratne financijske potpore koja se državama članicama stavlja na raspolaganje za financiranje novih reformi i ulaganja u energetici u okviru njihovih planova za oporavak i otpornost.

---

⁵ Uredba (EU) 2023/435 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. veljače 2023. o izmjeni Uredbe (EU) 2021/241 u pogledu poglavlja o planu REPowerEU u planovima za oporavak i otpornost i o izmjeni uređaba (EU) br. 1303/2013, (EU) 2021/1060 i (EU) 2021/1755 te Direktive 2003/87/EZ (SL L 63, 28.2.2023., str. 1.).

- (7) Komisija je 8. ožujka 2023. donijela Komunikaciju o smjernicama za fiskalnu politiku u 2024. („Komunikacija od 8. ožujka 2023.“). Cilj joj je državama članicama pomoći u pripremi programa stabilnosti i konvergencije i tako poboljšati koordinaciju politika. Komisija je podsjetila da će se opća klauzula o odstupanju iz Pakta o stabilnosti i rastu deaktivirati krajem 2023. U razdoblju 2023. – 2024. pozvala je na provedbu fiskalnih politika kojima se osigurava srednjoročna održivost duga i održivo povećava potencijalni rast te je pozvala države članice da u svojim programima stabilnosti i konvergencije za 2023. navedu kako će svojim fiskalnim planovima osigurati usklađenost s referentnom vrijednosti od 3 % bruto domaćeg proizvoda (BDP) utvrđenu Ugovorom te osigurati uvjerljivo i kontinuirano smanjenje duga ili zadržavanje duga na razboritim razinama u srednjoročnom razdoblju. Komisija je države članice pozvala i da postupno ukinu nacionalne fiskalne mjere uvedene za zaštitu kućanstava i poduzeća od naglog porasta cijena energije, počevši od najmanje ciljanih mjera. Navela je da bi, bude li mjere potpore trebalo produljiti zbog novih pritisaka na cijene energije, države članice takve mjere trebale bolje usmjeriti na ranjiva kućanstva i poduzeća. Komisija je navela da bi fiskalne preporuke bile kvantificirane i diferencirane. Nadalje, kao što je predloženo u njezinoj Komunikaciji od 9. studenoga 2022. o smjernicama za reformu okvira gospodarskog upravljanja EU-a, fiskalne preporuke izradile bi se na temelju neto primarnih rashoda. Preporučila je da sve države članice nastave štititi ulaganja koja financira država i osiguraju djelotvorno korištenje sredstava iz Mehanizma i drugih fondova Unije, posebno za potrebe ciljeva zelene i digitalne tranzicije i otpornosti. Komisija je navela da će Vijeću predložiti pokretanje postupaka u slučaju prekomjernog deficita u proljeće 2024. na temelju podataka o realizaciji za 2023., u skladu s postojećim pravnim odredbama.

- (8) Komisija je 26. travnja 2023. predstavila zakonodavne prijedloge za provedbu opsežne reforme Unijinih pravila gospodarskog upravljanja. Glavni je cilj tih prijedloga ojačati održivost javnog duga i reformama i ulaganjima promicati održiv i uključiv rast u svim državama članicama. Komisija svojim prijedlozima želi unaprijediti nacionalnu odgovornost, pojednostavniti okvir i pozornost u većoj mjeri usmjeriti na srednjoročno razdoblje, u kombinaciji s djelotvornom i koherentnijom provedbom. U skladu sa zaključcima Vijeća od 14. ožujka 2023. o smjernicama za reformu okvira gospodarskog upravljanja EU-a cilj je da se zakonodavni rad dovrši 2023.

(9) Estonija je 18. lipnja 2021. Komisiji dostavila svoj nacionalni plan za oporavak i otpornost u skladu s člankom 18. stavkom 1. Uredbe (EU) 2021/241. Na temelju članka 19. Uredbe (EU) 2021/241 Komisija je ocijenila relevantnost, djelotvornost, učinkovitost i koherentnost plana za oporavak i otpornost, u skladu sa smjernicama za ocjenjivanje iz Priloga V. toj uredbi. Vijeće je 29. listopada 2021. donijelo Provedbenu odluku o odobrenju ocjene plana za oporavak i otpornost Estonije⁶. Isplata obroka ovisi o donošenju odluke Komisije, u skladu s člankom 24. stavkom 5. Uredbe (EU) 2021/241, u kojoj se navodi da je Estonija u zadovoljavajućoj mjeri ostvarila relevantne ključne etape i ciljne vrijednosti utvrđene u Provedbenoj odluci Vijeća. Ostvarenje u zadovoljavajućoj mjeri podrazumijeva da postizanje prethodnih ključnih etapa i ciljnih vrijednosti nije poništeno. Estonija je 9. ožujka 2023. Komisiji dostavila revidirani nacionalni plan za oporavak i otpornost, uključujući poglavlje o planu REPowerEU, u skladu s člankom 21.c Uredbe (EU) 2021/241. U revidiranom planu za oporavak i otpornost uzima se u obzir i ažurirani maksimalni financijski doprinos u skladu s člankom 18. stavkom 2. te uredbe i on sadržava obrazloženi zahtjev Komisiji za izmjenu Provedbene odluke Vijeća od 3. studenoga 2021. u skladu s člankom 21. stavkom 1. Uredbe (EU) 2021/241 jer plan za oporavak i otpornost zbog objektivnih okolnosti djelomično više nije ostvariv. Komisija je 12. svibnja 2023. donijela Prijedlog provedbene odluke Vijeća o odobrenju ocjene plana za oporavak i otpornost Estonije. Vijeće je 16. lipnja 2023. donijelo Provedbenu odluku o izmjeni Provedbene odluke Vijeća od 29. listopada 2021. o odobrenju ocjene plana za oporavak i otpornost Estonije⁷.

---

⁶ ST 12532/2021 INIT, ST 12532/2021 ADD 1, ST 12532/2021 ADD 1 COR 1, ST 12532/2021 ADD 1 COR 1 REV 1.

⁷ ST 9367/2023 INIT, ST 9367/2023 ADD 1, ST 9367/2023 ADD 1 REV 1.

- (10) Estonija je 11. svibnja 2023. dostavila svoj Nacionalni program reformi za 2023., a 28. travnja 2023. svoj Program stabilnosti za 2023., u skladu s člankom 4. stavkom 1. Uredbe (EZ) br. 1466/97. Zbog njihove uzajamne povezanosti ta su dva programa ocijenjena zajedno.
- (11) Komisija je 24. svibnja 2023. objavila Izvješće za Estoniju za 2023. U njemu je ocijenjen napredak Estonije u smislu relevantnih preporuka za pojedinu zemlju koje je Vijeće donijelo u razdoblju od 2019. do 2022. i analizirana je provedba plana za oporavak i otpornost Estonije. Na temelju te analize u tom izvješću utvrđeni su nedostaci u odnosu na izazove koji nisu obuhvaćeni ili su samo djelomično obuhvaćeni planom za oporavak i otpornost, kao i novi i predstojeći izazovi. Ocijenjen je i napredak Estonije u provedbi europskog stupa socijalnih prava i ostvarenju glavnih ciljeva Unije u pogledu zapošljavanja, stjecanja vještina i smanjenja siromaštva, kao i napredak u ostvarenju ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih naroda.
- (12) Komisija je provela detaljno preispitivanje za Estoniju u skladu s člankom 5. Uredbe (EU) br. 1176/2011 i objavila rezultate 24. svibnja 2023. Komisija je zaključila da u Estoniji ne postoje makroekonomske neravnoteže. Točnije, slabosti povezane s konkurentnošću i kretanjem cijena stambenih nekretnina nedavno su se povećale, no općenito se čini da su trenutačno ograničene. Plaće i osobito cijene znatno su porasle u 2022., ali se čini da su gubici konkurentnosti ograničeni, a na tekućem računu zabilježen je tek mali deficit te se predviđa da će se u 2023. i 2024. približiti uravnoteženosti. Ipak, inflacijski pritisci i pritisci na plaće mogli bi, ako se nastave, narušiti konkurentnost Estonije, osobito zato što je temeljna inflacija znatno iznad prosjeka europodručja. Cijene stambenih nekretnina znatno su porasle od pandemije bolesti COVID-19, no nema čvrstih naznaka precijenjenosti. Vjerojatno je da će se smiriti s obzirom na rast kamatnih stopa i nedavnu gospodarsku recesiju. Usto, dug i zaduživanje kućanstava relativno su umjereni, a financijski sektor stabilan. Politika je općenito povoljna, iako bi određene dodatne mjere mogle pomoći da se smanje rizici koji proizlaze iz utvrđenih slabosti. U tom bi pogledu bila važna kontinuirana protuciklička fiskalna i makrobonitetna politika, koja bi se prema potrebi jačala. Poticanje tržišnog natjecanja na domaćem tržištu moglo bi pomoći u obuzdavanju pritisaka na cijene.

- (13) Prema podacima koje je potvrdio Eurostat, deficit opće države u Estoniji smanjio se s 2,4 % BDP-a u 2021. na 0,9 % BDP-a u 2022., dok je dug opće države porastao sa 17,6 % BDP-a krajem 2021. na 18,4 % BDP-a krajem 2022. Komisija je 24. svibnja 2023. objavila izvješće na temelju članka 126. stavka 3. Ugovora. U tom se izvješću razmatra proračunsko stanje Estonije jer se planira da će njezin deficit opće države 2023. premašiti referentnu vrijednost od 3 % BDP-a utvrđenu Ugovorom. U izvješću je zaključeno da kriterij deficita nije ispunjen. U skladu s Komunikacijom od 8. ožujka 2023. Komisija nije predložila pokretanje novih postupaka u slučaju prekomjernog deficita u proljeće 2023. Komisija je zatim navela da će Vijeću predložiti pokretanje postupaka u slučaju prekomjernog deficita u proljeće 2024. na temelju podataka o realizaciji za 2023. Estonija bi to trebala uzeti u obzir pri izvršenju svojeg proračuna za 2023. i pripremi nacрта svojeg proračunskog plana za 2024.
- (14) Na saldo opće države utjecale su mjere fiskalne politike poduzete radi ublažavanja gospodarskih i socijalnih posljedica povećanja cijena energije. U 2022. te su mjere fiskalne politike koje su utjecale na smanjenje prihoda uključivale smanjenje trošarine za poljoprivredno gorivo, dok su mjere fiskalne politike koje su utjecale na povećanje rashoda uključivale djelomičnu naknadu za račune za energiju kućanstvima čiji su prihodi niži od medijana dohotka, niže mrežne naknade za električnu energiju i plin za kućanstva i poduzeća, ograničenja cijene električne energije i plina za kućanstva te jednokratni socijalni transfer umirovljenicima i obiteljima s djecom u iznosu od 50 eura. Komisija procjenjuje da je u 2022. neto proračunski trošak tih mjera iznosio 0,8 % BDP-a. Na saldo opće države utjecao je i proračunski trošak pružanja privremene zaštite raseljenim osobama iz Ukrajine, procijenjen na 0,6 % BDP-a 2022. Istodobno je procijenjeni trošak privremenih hitnih mjera uvedenih zbog krize uzrokovane bolešću COVID-19 pao s 2,3 % BDP-a u 2021. na 0 % BDP-a u 2022.

- (15) Vijeće je 18. lipnja 2021. preporučilo Estoniji⁸ da u 2022. zadrži poticajan smjer fiskalne politike, uključujući poticaj iz Mehanizma, te očuva ulaganja koja financira država.
- (16) Prema Komisijinim procjenama smjer fiskalne politike⁹ bio je u 2022. kontrakcijski, na 1,3 % BDP-a, što je u kontekstu visoke inflacije bilo primjereno. Estonija je u skladu s preporukom Vijeća nastavila pružati potporu oporavku ulaganjima koja su financirana sredstvima iz Mehanizma. Rashodi financirani bespovratnim sredstvima iz Mehanizma i sredstvima iz drugih fondova Unije iznosili su 1,4 % BDP-a u 2022. (1,6 % BDP-a u 2021.). Smanjenje rashoda financiranih bespovratnim sredstvima iz Mehanizma i drugih fondova Unije u 2022. posljedica je naglog i neočekivanog porasta cijena u građevinarstvu. Ulaganja koja financira država imala su kontrakcijski učinak od 0,6 postotnih bodova na smjer fiskalne politike¹⁰. Estonija stoga nije očuvala ulaganja koja financira država, što nije u skladu s Preporukom Vijeća od 18. lipnja 2021. Ujedno je rast primarnih tekućih rashoda koje financira država (bez novih mjera na strani prihoda) imao kontrakcijski učinak od 0,8 postotnih bodova na smjer fiskalne politike. Estonija je stoga dovoljno ograničila rast tekućih rashoda koje financira država.

---

⁸ Preporuka Vijeća od 18. lipnja 2021. i davanje mišljenja Vijeća o Programu stabilnosti Estonije za 2021. (SL C 304, 29.7.2021., str. 23.).

⁹ Smjer fiskalne politike mjeri se kao promjena primarnih rashoda (bez diskrecijskih mjera na strani prihoda), isključujući privremene hitne mjere uvedene zbog krize uzrokovane bolešću COVID-19, ali uključujući rashode koji se financiraju bespovratnom potporom (bespovratna sredstva) iz Mehanizma i sredstvima iz drugih fondova Unije, u odnosu na srednjoročni potencijalni rast. Za više detalja vidjeti okvir 1 u tablicama s fiskalnim statističkim podacima.

¹⁰ Pad ulaganja rezultat je kašnjenja u dovršetku pojedinih projekata zbog velikog povećanja troškova gradnje uslijed poremećaja u lancu opskrbe zbog rata u Ukrajini. S druge strane, ostali kapitalni rashodi koje financira država imali su ekspanzivan učinak od 0,4 postotna boda BDP-a, zbog nabave rezervi plina i goriva.

- (17) Makroekonomski scenarij na kojem se temelje proračunske projekcije u Programu stabilnosti za 2023. oprezan je za 2023., a nakon toga u skladu s Komisijinom proljetnom prognozom 2023. Vlada predviđa da će se realni BDP smanjiti za 1,5 % u 2023. i porasti za 3,0 % u 2024. Za usporedbu, u Komisijinoj proljetnoj prognozi 2023. predviđa se niže smanjenje realnog BDP-a, od 0,1 % u 2023. i sličan rast od 3,0 % u 2024. Razlika u 2023. uglavnom je posljedica toga što Komisija očekuje povoljnija kretanja privatne potrošnje u kombinaciji s predviđanjima nešto niže inflacije (mjerene harmoniziranim indeksom potrošačkih cijena (HIPC)) i većeg rasta plaća.
- (18) Vlada u Programu stabilnosti za 2023. očekuje da će se deficit opće države u 2023. povećati na 4,3 % BDP-a. Povećanje u 2023. uglavnom je rezultat diskrecijskih mjera, kao što su dodatna potrošnja za obiteljske naknade, mirovine, obranu i obrazovanje te prilagodba poreznih razreda kako bi se smanjio porez na dohodak, kao i pretpostavljenog porasta rashoda lokalnih vlasti. Prema Programu stabilnosti za 2023. očekuje se da će se udio duga opće države u BDP-u povećati s 18,4 % BDP-a krajem 2022. na 20,2 % BDP-a krajem 2023. U Komisijinoj proljetnoj prognozi 2023. predviđa se državni deficit od 3,1 % BDP-a za 2023. To je niže od deficita predviđenog u Programu stabilnosti za 2023., uglavnom zbog učinka nazivnika većeg predviđenog nominalnog BDP-a i većeg procijenjenog rasta poreznih osnovica, poreznih prihoda i neporeznih prihoda.

- (19) Očekuje se da će na saldo opće države u 2023. i dalje utjecati mjere poduzete radi ublažavanja gospodarskih i socijalnih posljedica povećanja cijena energije. Sastoje se od produljenih mjera iz 2022., ponajprije nadoknade dijela svih računa kućanstava za grijanje, električnu energiju i plin. U Komisijinoj proljetnoj prognozi 2023. predviđa se da će u 2023. neto proračunski trošak tih mjera potpore iznositi 0,3 % BDP-a¹¹. Čini se da mjere u 2023. nisu usmjerene na najranjivija kućanstva i poduzeća i da ne šalju jasan cjenovni signal da se smanji potražnja za energijom i poveća energetska učinkovitost. Stoga se u Komisijinoj proljetnoj prognozi 2023. procjenjuje da će iznos ciljanih mjera potpore koji treba uzeti u obzir pri ocjeni usklađenosti s Preporukom Vijeća od 12. srpnja 2022.¹² iznositi 0 % BDP-a u 2023. (u usporedbi s 0,1 % BDP-a u 2022.). Procjenjuje se da će se proračunski trošak pružanja privremene zaštite raseljenim osobama iz Ukrajine povećati za 0,1 postotni bod BDP-a u odnosu na 2022.
- (20) U svojoj Preporuci od 12. srpnja 2022. Vijeće je preporučilo da Estonija poduzme mjere čiji je cilj osigurati da rast primarnih tekućih rashoda koje financira država u 2023. bude u skladu s općim neutralnim smjerom politike¹³, uzimajući u obzir stalnu privremenu i ciljanu potporu kućanstvima i poduzećima koja su najosjetljivija na povećanje cijena energije i osobama koje bježe iz Ukrajine. Estonija bi se trebala pripremiti za prilagodbu postojeće potrošnje u skladu s razvojem situacije. Estoniji je bilo preporučeno i da poveća javna ulaganja u zelenu i digitalnu tranziciju te energetska sigurnost uzimajući u obzir inicijativu REPowerEU, među ostalim iskorištavanjem sredstava iz Mehanizma i drugih fondova Unije.

---

¹¹ Taj iznos predstavlja razinu godišnjih proračunskih troškova tih mjera, uključujući tekuće prihode i rashode te, prema potrebi, mjere za kapitalne rashode.

¹² Preporuka Vijeća od 12. srpnja 2022. o Nacionalnom programu reformi Estonije za 2022. i davanje mišljenja Vijeća o Programu stabilnosti Estonije za 2022. (SL C 334, 1.9.2022., str. 44.).

¹³ Na temelju Komisijine proljetne prognoze 2023. procjenjuje se da će srednjoročni (prosječni desetogodišnji) potencijalni rast proizvodnje Estonije, koji se koristi za mjerenje smjera fiskalne politike, iznositi 13,3 % u nominalnom smislu.

(21) U Komisijinoj proljetnoj prognozi 2023. predviđa se da će u 2023. smjer fiskalne politike biti ekspanzivan (-0,8 % BDP-a), u kontekstu visoke inflacije. To je u skladu s kontrakcijskim smjerom fiskalne politike u 2022. (+1,3 % BDP-a). Predviđa se da će rast primarnih tekućih rashoda koje financira država (bez diskrecijskih mjera na strani prihoda) u 2023. imati ekspanzivan učinak od 1,2 % BDP-a na smjer fiskalne politike. To uključuje smanjeni trošak ciljanih mjera potpore kućanstvima i poduzećima koja su najosjetljivija na povećanja cijena energije za 0,1 % BDP-a. To uključuje i više troškove pružanja privremene zaštite raseljenim osobama iz Ukrajine (za 0,1 % BDP-a). Stoga ekspanzivni učinak neto primarnih tekućih rashoda koje financira država nije rezultat ciljane potpore kućanstvima i poduzećima koja su najosjetljivija na povećanja cijena energije te osobama koje bježe iz Ukrajine. Ekspanzivni rast primarnih tekućih rashoda koje financira država (bez diskrecijskih mjera na strani prihoda) uglavnom je potaknut socijalnim izdacima te rashodima za plaće u javnom sektoru, obrazovanje i obranu. Ukupno gledajući, predviđeni rast primarnih tekućih rashoda koje financira država nije u skladu s Preporukom Vijeća od 12. srpnja 2022. Predviđa se da će rashodi financirani iz Mehanizma i sredstvima iz drugih fondova Unije u 2023. iznositi 1,8 % BDP-a, a da će ulaganja koja financira država imati kontrakcijski učinak na smjer fiskalne politike od 0,3 postotna boda. Stoga Estonija planira financirati dodatna ulaganja sredstvima iz Mehanizma i drugih fondova Unije i ne predviđa se da će očuvati ulaganja koja financira država¹⁴. Planira financirati javna ulaganja u zelenu i digitalnu tranziciju te energetska sigurnost u područjima kao što su energetska učinkovitost stambenih zgrada, unapređenje mreža za prijenos električne energije kako bi se omogućila veća proizvodnja zelene energije, širokopojasni internet, digitalne usluge te moduli za usavršavanje i prekvalifikaciju za vještine za zelenu tranziciju.

---

¹⁴ Predviđa se da će ostali kapitalni rashodi koje financira država imati kontrakcijski učinak od 0,3 postotna boda BDP-a, što je rezultat baznog učinka iz 2022., kad su nabavljene velike rezerve plina.

- (22) Prema Programu stabilnosti za 2023. očekuje se da će se deficit opće države neznatno smanjiti na 4,2 % BDP-a u 2024. Smanjenje u 2024. uglavnom je rezultat smanjenja rashoda izraženih kao udio u BDP-u. Prema Programu stabilnosti za 2023. očekuje se da će se krajem 2024. udio duga opće države u BDP-u povećati na 23,6 %. No, kako se navodi u Programu, ta predviđanja još ne obuhvaćaju planirane mjere fiskalne konsolidacije nove vlade koja je stupila na dužnost 17. travnja 2023. jer one još nisu navedene u pravnim aktima. Nova vlada planira povećati porez na dodanu vrijednost, poreze za zaštitu okoliša, trošarine na alkohol i duhan te uvesti porez na automobile. Na strani rashoda vlada planira smanjiti određene dječje doplatke. Ukupno gledajući, u Programu stabilnosti za 2023. procjenjuje se da bi se tim mjerama proračunski saldo povećao za 1,3 % BDP-a u 2024. Na temelju mjera politike o kojima se na datum zaključenja prognoze zna dovoljno pojedinosti (tj. bez planiranih mjera fiskalne konsolidacije nove vlade) u Komisijinoj proljetnoj prognozi 2023. predviđa se državni deficit od 2,7 % BDP-a za 2024. To je niže od deficita predviđenog u Programu stabilnosti za 2023., uglavnom zbog niže osnovice deficita predviđene za 2023. i povoljnijih izgleda za BDP i porezne prihode za 2024. u Komisijinoj proljetnoj prognozi 2023. U Komisijinoj proljetnoj prognozi 2023. slično se predviđa manji udio duga opće države u BDP-u, od 21,3 % krajem 2024.
- (23) U Programu stabilnosti za 2023. predviđa se postupno ukidanje svih mjera energetske potpore u 2024. Komisija također pretpostavlja potpuno ukidanje mjera energetske potpore tijekom 2024. To se temelji na pretpostavci da neće biti novih povećanja cijene energije.

- (24) U Uredbi (EZ) br. 1466/97 poziva se na godišnje poboljšanje strukturnog proračunskog salda prema srednjoročnom proračunskom cilju, s 0,5 % BDP-a kao mjerilom¹⁵. S obzirom na fiskalnu održivost i potrebu za smanjenjem deficita na razinu ispod referentne vrijednosti od 3 % BDP-a utvrđenu Ugovorom, Komisija smatra da bi za 2024. bilo primjereno poboljšanje strukturnog salda od najmanje 0,3 % BDP-a. Da bi se postiglo to povećanje, i u skladu s metodologijom Komisije, rast neto primarnih rashoda koje financira država¹⁶ ne bi u 2024. smio biti veći od 4,9 %, što se navodi i u ovoj Preporuci. To će doprinijeti i smanjenju temeljne inflacije, koja je znatno iznad prosjeka europodručja i koja bi, ako se nastavi, mogla dovesti do gubitaka konkurentnosti. Istodobno bi trebalo postupno ukinuti preostale mjere energetske potpore (koje Komisija trenutačno procjenjuje na 0,3 % BDP-a u 2023.), ako to dopuštaju kretanja energetskog tržišta i počevši od mjera koje su najmanje ciljane, a s time povezane uštede trebalo bi iskoristiti za smanjenje državnog deficita. Međutim, prema Komisijinoj proljetnoj prognozi 2023. rast neto primarnih tekućih rashoda koje financira država u 2023. nije u skladu s Preporukom Vijeća od 12. srpnja 2022. Bude li to potvrđeno, bilo bi primjereno da rast neto primarnih rashoda u 2024. bude niži.
- (25) Uz pretpostavku nepromijenjenih politika, u Komisijinoj proljetnoj prognozi 2023. predviđa se rast neto primarnih rashoda koje financira država od 4,5 % u 2024., što je niže od preporučene stope.
- (26) Prema Programu stabilnosti za 2023. očekuje se da će državna ulaganja ostati na 5,3 % BDP-a u 2024.; za usporedbu, u razdoblju 2018. – 2023. u prosjeku su bila na 5,3 % BDP-a. Kad je riječ o izvorima financiranja, predviđa se da će se ulaganja koja financira država smanjiti, a ulaganja koja financira Unija povećati, prije svega u okviru Mehanizma.

---

¹⁵ Člankom 5. Uredbe (EZ) br. 1466/97 također se zahtijeva prilagodba za više od 0,5 % BDP-a za države članice čija razina duga prelazi 60 % BDP-a ili koje imaju znatne rizike u pogledu održivosti sveukupnog duga.

¹⁶ Neto primarni rashodi definiraju se kao rashodi koje financira država bez diskrecijskih mjera na strani prihoda i isključujući rashode za kamate i rashode za cikličnu nezaposlenost.

- (27) U Programu stabilnosti za 2023. navedeni su srednjoročni fiskalni ciljevi do 2027. Prema Programu stabilnosti za 2023. očekuje se da će deficit opće države iznositi 4,0 % BDP-a u 2025., 4,5 % 2026. i 4,2 % do 2027. Stoga se ne planira da će se deficit opće države tijekom trajanja Programa vratiti ispod 3 % BDP-a. Prema Programu stabilnosti za 2023. očekuje se da će se udio duga opće države u BDP-u povećati s 23,6 % BDP-a krajem 2024. na 33 % BDP-a do kraja 2027. No, kako je već spomenuto, ta predviđanja još ne obuhvaćaju planirane mjere fiskalne konsolidacije nove vlade.
- (28) Estonija je 9. ožujka 2023. dostavila reviziju svojeg plana za oporavak i otpornost, zajedno s poglavljem o planu REPowerEU. Komisija je 12. svibnja 2023. predložila pozitivnu ocjenu, koju mora odobriti Vijeće. Početni je plan za oporavak i otpornost revidiran jer je zbog visoke inflacije i poremećaja u lancima opskrbe uzrokovanih ratom u Ukrajini nekoliko ulaganja odgođeno ili obustavljeno. Estonija je prva država članica koja je u reviziju plana uvrstila poglavlje o planu REPowerEU i namjerava podnijeti prvi i drugi zahtjev za plaćanje čim Vijeće odobri revidirani plan.
- (29) U skladu s člankom 19. stavkom 3. točkom (b) Uredbe (EU) 2021/241 i kriterijem 2.2. iz Priloga V. toj uredbi plan za oporavak i otpornost sadržava opsežan skup reformi i ulaganja koji se međusobno nadopunjuju i koje treba provesti do 2026. Brzo uključivanje novog poglavlja o planu REPowerEU u plan za oporavak i otpornost omogućit će financiranje dodatnih reformi i ulaganja za potporu strateškim ciljevima Estonije u području energetike i zelene tranzicije. Sustavno i učinkovito uključivanje lokalnih i regionalnih tijela, socijalnih partnera i drugih relevantnih dionika i dalje je važno za uspješnu provedbu plana za oporavak i otpornost, kao i drugih ekonomskih politika i politika zapošljavanja izvan okvira tog plana, kako bi se osigurala opća odgovornost za cjelokupni program politike.

- (30) Komisija je sve programske dokumente kohezijske politike Estonije odobrila u 2022. Brza provedba programâ kohezijske politike, uz komplementarnost i sinergiju s planom za oporavak i otpornost, uključujući poglavlje o planu REPowerEU, iznimno je važna za ostvarenje zelene i digitalne tranzicije, povećanje gospodarske i socijalne otpornosti te uravnotežen teritorijalni razvoj u Estoniji.
- (31) Osim gospodarskih i socijalnih izazova obuhvaćenih planom za oporavak i otpornost i programima kohezijske politike, Estonija se suočava s nizom dodatnih izazova povezanih s primjerenošću socijalne sigurnosne mreže, ponajprije za nezaposlene i starije osobe, dugotrajnom skrbi i zdravstvenom zaštitom te energetikom i zelenom tranzicijom.
- (32) Primjerenost socijalne sigurnosne mreže se poboljšala, ali rizik od siromaštva ili socijalne isključenosti i dalje je visok u pojedinim skupinama, osobito među starijim osobama (41,6 % u Estoniji u usporedbi s 19,5 % u Uniji 2021.) i osobama s invaliditetom (40,4 % u Estoniji u usporedbi s 28,9 % u Uniji 2021.). Rizik od siromaštva ili socijalne isključenosti za starije osobe (65 godina i više) visok je uglavnom zbog niske prosječne mirovine. Usto i dalje postoje razlike u siromaštvu žena i muškaraca među starijim osobama (stopa rizika od siromaštva za starije žene iznosi 47,9 %, što je gotovo 21 postotni bod više nego za muškarce). Restriktivni kriteriji za primanje naknada za nezaposlenost, prije svega visoki pragovi za zapošljavanje i dohodak prije nezaposlenosti, i dalje izlažu nezaposlene osobe riziku od siromaštva. Osobe s kratkim razdobljima rada i u nestandardnim oblicima rada nemaju pravo na naknade za nezaposlenost kad postanu nezaposlene. U 2022. samo je 29 % novoregistriranih nezaposlenih osoba primilo naknade za osiguranje u slučaju nezaposlenosti, a 39 % ih je primilo fiksnu naknadu za nezaposlenost. Socijalna zaštita mogla bi se poboljšati proširenjem prava na naknade za nezaposlenost i ublažavanjem minimalnih kriterija za ostvarivanje tog prava, posebice za osobe s kratkim razdobljima rada i u nestandardnim oblicima rada, te povećanjem primjerenosti mirovina.

(33) Estonija je poduzela korake za povećanje dostupnosti i unapređenje cjenovne pristupačnosti dugotrajne skrbi, no još ima problema. Javni rashodi za zdravstvenu zaštitu i dugotrajnu skrb niski su u usporedbi s prosjekom Unije, što otežava pravovremen i jednak pristup zdravstvenoj i dugotrajnoj skrbi. Velik dio stanovništva u dobi od 65 i više godina kojem je potrebna dugotrajna skrb nema pomoć za osobnu njegu ili kućanske poslove. Potreba za uslugama kućne njege među najvećima je u Uniji. Nadalje, premda stanovništvo stari i očekivani životni vijek u Estoniji jedan je od najnižih u Uniji, stopa samoprijavljenih nezadovoljenih potreba za medicinskom skrbi visoka je, iako se smanjila u usporedbi s prethodnim godinama (13 % 2020. i 8,1 % 2021., u usporedbi s prosjekom Unije od 2 %). Ta je visoka stopa uvelike povezana s listama čekanja te manjkom i nejednakom raspoređenošću zdravstvenih radnika u zemlji. Iako se broj izravnih plaćanja malo smanjio, on je i u zdravstvenoj zaštiti i u dugotrajnoj skrbi i dalje visok te znatno iznad prosjeka Unije. Osiguravanje održivog financiranja zdravstvene zaštite i dugotrajne skrbi moglo bi pomoći da se riješe problemi u tim područjima.

- (34) Nakon ruske invazije na Ukrajinu Estonija je uspješno napustila uvoz plina iz Rusije preusmjerivši uvoz tog energenta preko terminala za ukapljeni prirodni plin (UPP) u Klaipėdi u Litvi i terminala za UPP u Inkoou u Finskoj. U Estoniji je od kolovoza 2022. do ožujka 2023. potrošnja prirodnog plina smanjena za 36 % u odnosu na prosječnu potrošnju plina u istom razdoblju u proteklih pet godina, što je više od ciljnog smanjenja od 15 %. Estonija bi mogla nastaviti privremeno smanjivati potražnju za plinom do 31. ožujka 2024. u skladu s Uredbom Vijeća (EU) 2022/1369¹⁷. Iako Estonija ostvaruje napredak u uvođenju energije iz obnovljivih izvora, udio naftnog škriljevca u njezinoj strukturi izvora energije i dalje je znatan. Udio energije iz obnovljivih izvora u bruto krajnjoj potrošnji energije povećao se s 30,1 % u 2020. na 37,6 % u 2021. Naftni škriljevac u strukturi izvora energije 2021. bio je zastupljen s 58 %, što je 5 postotnih bodova manje nego 2018., ali 2 postotna boda više nego 2020. U poglavlju o planu REPowerEU u nedavno revidiranom planu za oporavak i otpornost Estonija se obavezala provesti reforme postupka izdavanja dozvola i unaprijediti razvoj kapaciteta lokalnih tijela za izdavanje dozvola. Očekuje se da će te reforme omogućiti daljnji napredak u korištenju energije iz obnovljivih izvora. Nedovoljni kapacitet mreže za uključivanje više proizvođača iz obnovljivih izvora i dalje otežava daljnji napredak. Estonija ujedno treba nastaviti sinkronizirati svoju elektroenergetsku mrežu s mrežom u ostatku Unije kako bi postupno prekinula ovisnost o mreži BRELL (Bjelarus, Rusija, Estonija, Litva i Latvija). Ostvaruje napredak, ali prelazak još nije dovršen. Za to je nužna suradnja s Latvijom i Litvom. Energetska učinkovitost ključna je za zelenu tranziciju Estonije. Za povećanje energetske učinkovitosti gospodarstva, što obuhvaća i fond zgrada, bit će nužno postaviti ambicioznije ciljeve energetske učinkovitosti i povećati kapacitet manjih općina za obnovu boljim usmjeravanjem mjera potpore. Estonija se usredotočila na povećanje održivosti prometnog sektora donošenjem Plana razvoja prometa i mobilnosti za razdoblje 2021. – 2035., no trebala bi poduzeti primjerenije mjere da se ubrza prelazak na prometni sektor koji manje onečišćuje.

---

¹⁷ Uredba Vijeća (EU) 2022/1369 od 5. kolovoza 2022. o koordiniranim mjerama za smanjenje potražnje za plinom (SL L 206, 8.8.2022., str. 1.).

Iako Estonija ulaže u elektrifikaciju željezničke mreže, procjena njezine provedbe još nije provedena. Prelazak na održivi promet nužan je i kad je riječ o privatnim vozilima, odnosno potrebno je više koristiti vozila s nultim i niskim emisijama. Relevantni poticaji kao što su porezi za zaštitu okoliša, uključujući godišnji porez na cestovna vozila prema razini emisija, mogli bi doprinijeti prelasku na opcije koje manje onečišćuju.

- (35) Manjak radne snage i vještina u sektorima i zanimanjima koji su važni za zelenu tranziciju, uključujući proizvodnju te uvođenje i održavanje tehnologija s nultom neto stopom emisija, stvara prepreke prelasku na gospodarstvo s nultom neto stopom emisija. Visokokvalitetni sustavi obrazovanja i osposobljavanja prilagođeni promjenjivim potrebama tržišta rada i ciljane mjere usavršavanja i prekvalifikacije bitni su za smanjenje nedostatka vještina te promicanje uključivanja na tržište rada i preraspodjele radne snage. Da bi se oslobodio neiskorišteni potencijal ponude radne snage, te mjere trebaju biti dostupne, posebno pojedincima te u sektorima i regijama na koje će zelena tranzicija najviše utjecati. U Estoniji je u 2022. prijavljen manjak radne snage u 68 zanimanja za koja su potrebne specifične vještine ili znanja za zelenu tranziciju, primjerice manjka radnika na razvrstavanju otpada te tehničara i inženjera građevinarstva. Usto, manjak radne snage prijavljen je kao jedan od čimbenika koji ograničava proizvodnju u industriji i građevinarstvu.
- (36) Uzimajući u obzir Komisijinu ocjenu, Vijeće je ispitalo Program stabilnosti za 2023. i njegovo je mišljenje¹⁸ navedeno u preporuci br. 1.

---

¹⁸ U skladu s člankom 5. stavkom 2. Uredbe (EZ) br. 1466/97.

(37) Imajući u vidu blisku međusobnu povezanost gospodarstava država članica europodručja i njihov zajednički doprinos funkcioniranju ekonomske i monetarne unije, Vijeće je državama članicama europodručja preporučilo da, među ostalim u okviru svojih planova za oporavak i otpornost, poduzmu sljedeće: i. očuvaju održivost duga i suzdrže se od pružanja široke potpore ukupnoj potražnji u 2023., bolje usmjere fiskalne mjere koje se poduzimaju za ublažavanje učinaka visokih cijena energije i razmotre odgovarajuće načine za okončanje potpore kada se pritisci na cijene energije smanje; ii. održavaju visoku razinu javnih ulaganja i promiču privatna ulaganja radi potpore zelenoj i digitalnoj tranziciji; iii. podupiru kretanja plaća kojima se ublažava gubitak kupovne moći i pritom ograniče sekundarne učinke na inflaciju, dodatno poboljšaju aktivne politike tržišta rada i poduzimaju mjere za rješavanje problema nedostatka vještina; iv. unaprijede poslovno okruženje i osiguraju da energetska potpora poduzećima bude troškovno učinkovita, privremena i usmjerena na poduzeća koja su sposobna opstati te da se njome zadrže poticaji za zelenu tranziciju; i v. očuvaju makrofinancijsku stabilnost i prate rizike te nastave s radom na dovršetku bankovne unije. Kada je riječ o Estoniji, preporukama br. 1, 2, 3 i 4 doprinosi se provedbi prve, druge i treće preporuke iz Preporuke o europodručju za 2023.,

PREPORUČUJE da Estonija u 2023. i 2024. poduzme djelovanja kojima je cilj:

1. U 2023. i 2024. što prije postupno ukinuti hitne mjere energetske potpore koje su na snazi i ostvarene uštede iskoristiti za smanjenje državnog deficita. Budu li zbog novih povećanja cijena energije potrebne nove mjere potpore ili njihov nastavak, osigurati da takve mjere potpore budu usmjerene na ranjiva kućanstva i poduzeća, fiskalno pristupačne te da očuvaju poticaje za smanjenje potrošnje energije.

Osigurati razboritu fiskalnu politiku, posebno ograničavanjem nominalnog povećanja neto primarnih rashoda koje financira država u 2024. na najviše 4,9 %¹⁹.

Očuvati javna ulaganja koja financira država i osigurati učinkovitu apsorpciju bespovratnih sredstava iz Mehanizma i sredstava iz drugih fondova Unije, osobito radi promicanja zelene i digitalne tranzicije.

U razdoblju nakon 2024. nastaviti provoditi srednjoročnu fiskalnu strategiju postupne i održive konsolidacije, u kombinaciji s ulaganjima i reformama koji potiču veći održivi rast, s ciljem postizanja razboritih srednjoročnih fiskalnih pozicija.

2. Nastaviti stabilnu provedbu plana za oporavak i otpornost, uključujući poglavlje o planu REPowerEU. Nastaviti brzu provedbu programa kohezijske politike uz komplementarnost i sinergiju s planom za oporavak i otpornost.
3. Ojačati socijalnu zaštitu proširenjem prava na naknade za nezaposlenost, prije svega na osobe s kratkim razdobljima rada i u nestandardnim oblicima rada, među ostalim radi suzbijanja siromaštva starijih osoba. Unaprijediti pristup zdravstvenoj zaštiti i dugotrajnoj skrbi i njihovu cjenovnu pristupačnost, ponajprije osiguravanjem njihova održivog financiranja.

---

¹⁹ Procjenjuje se da to odgovara godišnjem poboljšanju strukturnog proračunskog salda od najmanje 0,3 % BDP-a za 2024., kako je opisano u uvodnoj izjavi 24.

4. Smanjiti ukupnu ovisnost o fosilnim gorivima, ubrzati uvođenje energije iz obnovljivih izvora, među ostalim povećanjem kapaciteta domaće elektroenergetske mreže. Osigurati dostatni kapacitet elektroenergetskih interkonekcija kako bi se povećala sigurnost opskrbe i nastaviti sinkronizaciju s elektroenergetskom mrežom Unije. Poduprijeti energetske učinkovitost novim financiranjem i mjerama potpore kako bi se ispunili ciljevi dugoročne strategije obnove. Nastaviti povećavati udjel održivog prometa elektrifikacijom željezničke mreže i oporezivanjem kojim se potiče postupna zamjena vozila onima s nultim ili niskim emisijama. Pojačati napore na razini politika usmjerene na pružanje i stjecanje vještina i kompetencija potrebnih za zelenu tranziciju.

Sastavljeno u Bruxellesu

Za Vijeće

Predsjednik/Predsjednica
